

II. Gömöri Országnapok

A II. Gömöri Országnapok a Bartók-jubilum jegyében zajlottak.

Az első rendezvényére november 24-én, pénteken ke-

Bartók Béla • A. Tóth Sándor rajza

rült sor. Délután 14.00 órakor nyílt meg Rimaszombatban, a *Tompa Mihály Református Gimnázium* emeleti aulájában a *Bartók Béla nyomában* c. kiállítás. Ezen **Móser Zoltán** fotóművész felvételeit tekinthették meg az érdeklődők. A művész azokat a tájakat, falvakat, közösségeket mutatta be felvételein, ahol nagy zeneszerzőnk is megfordult.

Móser Zoltán kiállításának megnyitása • Gecse Attila felvétele

Az Országnapokkal párhuzamosan zajlott Rimaszombatban az *V. Bartók Béla Zenei Találkozó*. Ennek szervezői a *Csemadok Országos Tanácsa*, a *Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága* és a *Csemadok Rimaszombati Területi Választmánya* voltak.

A kiállítás megnyitását követően kezdődött meg a *Bartók Béla zenei üzenete* c. szakmai tanácskozás a díszteremben. Ezen **Csehi Ágota** (*Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra*), **Dombi Erzsébet** (*Szegedi Tudományegyetem*), **Csüllög Judit**, **Kis Katalin**, **Várady Krisztina** (*Eszterházy Károly Főiskola, Eger*) valamint **Radics Éva**

(*Gráci Zeneművészeti Egyetem*) elemezte Bartók művészetét. Este a Művelődési Ház színháztermében az ún. „*Fiatal Tehetségek Pódiuma*” keretében Bartók-műveket hallhattunk.

Az avatóünnepély • Gecse Attila felvétele

Másnap, azaz november 25-én, szombaton délután 14.00 órakor került sor a **Bartusz György**, Kassán élő szobrászművész által tervezett és kivitelezett kéknyelvű

A felavatott emléktábla • Gecse Attila felvétele

emléktáblának az ünnepélyes leleplezésére az egykori Három Rózsa, később Tatra szálló főterei homlokzatán. Az emléktábla arra a koncertre utal, amelyet Bartók 1924. március 29-én tartott a szálló emeleti dísztermében. De

A Háj folklórcsoport tagjai • Gecse Attila felvétele

emlékeztet ez a tábla a rimaszombati születésű **Pásztory Ditta** zongoraművészre, Bartók második feleségére is. Az avatóünnepségen fellépett **Gyürke Etelka** népdalénekes és a *Háj folklórcsoport* tagjai, akik szlovák népdalokat adtak elő.

Gyürke Etelka és fia • Gecse Attila felvétele

Az emléktáblát **Antal Mátyás**, a *Nemzeti Énekkar* karigazgatója leplezte le, akinek az édesanyja kisgyerekként maga is szerepelt ama bizonyos Bartók-koncerten.

Ličková Péter • Gecse Attila felvétele

Este 19.00 órától ünnepi emlékkoncert volt a Művelődési Házban. Elsőnek **Ličková Péter** mutatta be *Hommage a' Bartók-Pásztory* című, erre az alkalomra komponált művét. Utána adták át a díjakat az „*Utam Bartókhoz*” c. középiskolás zenei vetélkedő győzteseinek.

Földvári Gergely • Gecse Attila felvétele

Ezt követően lépett a pódiumra **Földvári Gergely** zongoraművész (Budapest).

A szólóest egyaránt tisztelgett Bartók Béla zeneszerzői, zongoraművészi, zenetudósi és zenepedagógiai munkássága előtt: a Bartók-szerzemények (*Allegro Barbaro, Gyermekeknek, Népdal, Tíz könnyű zongoradarab*), **J. S. Bach** és **W. A. Mozart** közreadások mellett a koncerten felcsendültek egyes Bartók ihlette **Chick Corea**-, **Dave Brubeck**- és **Paul Desmond**-darabok is. A hangverseny ősbemutatóknak is otthont adott: Földvári Gergely népdalrögtönzései (*Rimaszombati rögtönzések Bartók Béla emlékére, Rimaszombati rögtönzések Pásztory Ditta emlékére, Vis Major zongorára*) és *Pillangók* c. zongorapedagógiai sorozatának egyik darabja (*Capriccio spagnolo*) egyaránt szerepeltek a programban. Kedves színfoltja volt az estnek gyermek-művésztsára fellépése.

*

November 26-án, vasárnap 10.00 órakor a helyi köztetetőben gyülekeztek az érdeklődők, ahol megkoszo-

Pásztoryék sírjánál • Gecse Attila felvétele

rúzták Pásztory Ditta szüleinek a sírját.

Ezt követően – Bartók nyomában – autóbusszon és gépkocsikon ellátogattak a híres Gerlice-pusztára (illetve már csak a helyére), hogy találkozhassanak a *Génius loci*-val. Arra a helyre, ahol Bartók Béla először találkozott a magyar és szlovák népdallal. Jó volt megtapasztalni azt, hogy milyen nagyszámban érdeklődtek az esemény iránt.

Gerlice pusztán • Gecse Attila felvétele

Innen – ismét csak Bartók Béla nyomdokain – a ratkói Turóc-völgyön át Sajógömörre folytatták az utat

*

A szeretetlakomát követően került sor tavaly megalakult virtuális országunk, Gömörország-Gemersko-Gömörland emlékművének a felavatására. A tavaly megkezdett gyakorlatnak megfelelően a rendezvény két nyelven zajlott.

Az avatóünnepséget **Bodnár Mónika** vezette, aki köszöntötte a megjelent honpolgárokat, vendégeket. Külön is üdvözölte a II. Gömöri Országnapok eseménysorozatának támogatóit, a *Nemzeti Civil Alapprogram*, a *Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma*, a *Gömör-Tornai Alapítvány*, az *Illyés Közalapítvány* és az *Agrárius kft.* képviselőit, továbbá a rendezvényt önzetlenül támogató **ifj. Csobó István** mérnök urat, **id. Csobó István** urat.

Az ország himnuszának elhangzása után **Koncz Károly György**, Radnóti-díjas előadóművész adta elő **Ady Endre Föl-földobott kő** c. versét.

Őt követően **Zsíros Gábor**, Gömörország Ideiglenes Bizottságának tagja, Sajógömör polgármestere köszöntötte a megjelenteket. (Köszöntője az Agóra rovatban olvasható.)

Az emlékművet annak alkotói, a Magyar Örökség-díjas **Ulman István** várhosszúréti fafaragó, **Baffi Lajos** krasznahorkaváraljai fafaragó és **László Ottó**, Hanván élő kovács-iparművész, valamint **B. Kovács István** leplezte le, majd **Rusznay Dezső**, a sajógömöri evangélikus gyülekezet lelkésze áldotta meg.

Ünnepi avatóbeszédet **Balázs István** mondott, aki az alakuló országgyűlésen országunk védnökét, Mátyás királyt jelenítette meg. (Beszéde Vezércikként olvasható.)

Az emlékművet Bodnár Mónika mutatta be:

Az alapját egy lábon kiszáradt kocsányos tölgy képezi, amely egykoron a Gömör-Tornai Karszt éke volt. Az egykori Gömör és Kis-Hont vármegyét jelképezi. A fatörzsre vadszőlő-indák futnak fel, fonják be azt. Ez egyrészt a szőlőművelés helyi hagyományaira, másrészt Mátyás király ezzel kapcsolatos egykori látogatására utal. A fára erősített címerek országunk jelképes fővárosának, Sajógömörnek, az egykori Gömör vármegyének, a Kis-Honti Kerületnek állítanak emléket, s ott látható virtuális országunk jelképe is.

A fából sarjadó hajtás az élet folytonosságát hivatott kifejezni. Azt, hogy Gömör és Kis-Hont mint vármegye ugyan a múlté, de lakói itt vannak. Úgy, ahogy azt a Szózat szavaival Vörösmarty mondja: „*megfogyva bár, de törve nem, él nemzet e hazán!*” Egy tiszolci származású jeles szlovák esszéista egykoron ezt a címet írta egyik esszéje fölé: „*Itt nemzet él!*” Mi, mindkét idézetet szem előtt tartva azt mondjuk, egyben titeket is arra kérünk és intünk, hogy a múlt tanulságaként ezt valljátok: „*Itt nemzetek élnek*”. Élnek és élni akarnak – de nem a másik rovására, hanem a kölcsönösség, a kölcsönös egymásrautaltság jegyében.

Ez az emlékmű anyagaiban is emlékeztessen bennünket hazánkra, Gömörországra. A kő, fa, vas és agyag hazá-

jára. Azokból a nyersanyagokból építették ugyanis alkotói, amelyeknek köszönhetően országunk népe élt és boldogult évszázadokon át. Emlékeztessen ez az emlékmű bennünket a múltra, s adjon reményt a jövőbe!

*

A II. Gömöri Országnapok programja a művelődési házban folytatódott.

A megjelentek megtekinthették **Pécsi L. Dániel** kiállítását, amely (**Móser Zoltán** kiállításával egyezően) a *Bartók Béla nyomában* címet viselte. Azon települések, egyházi intézmények, világi szervezetek (általa tervezett) jel-

Pécsi L. Dániel kiállításának részlete • Gecse Attila felvétele

képeit állította ki, amelyek Bartók életével, tevékenységével kapcsolatban voltak, illetve vannak.

Az országgyűlést **Hizsnyan Géza** vezette.

A résztvevők egyperces néma csenddel adóztak az idén elhunyt **Tökölly Gábor** emlékének.

Az I. (alakuló) országgyűlés óta történelekről B. Kovács István számolt be, s egyben felvázolta az előttünk álló feladatokat is. Mátyás király képviselőében szót kért és

Balázs István felszólalás közben. Mellette Zsíros Gábor és Koncz Károly György • Gecse Attila felvétele

kapott **Balázs István** is, aki rámutatott arra, hogy országunk – amint ezt az induláskor kihangsúlyoztuk – civil kezdeményezés és hangsúlyozottan távol kívánja magát tartani a pártpolitikától. (Ezzel kapcsolatos javaslatai az Agóra rovatban olvashatók.)

*Az emlékmű teleplezésén. Balról: Szászi Zoltán, Hizsnyan Géza, Ličková Péter, Koncz Károly György, Pécsi L. Dániel, Zsíros Gábor, Balázs István, Bodnár Mónika, B. Kovács István, Rusznyák Dezső, Ulman István, Baffi Lajos, László Ottó, Badin Ádám
● Gecse Attila felvétele*

Az emlékmű megkoszorúzása. Balról: Hizsnyan Géza, Zsíros Gábor, Balázs István, B. Kovács István, Bodnár Mónika ● Gecse Attila felvétele

*Koncz Károly György Ady Endre Föl-földobott kő c. versét adja elő. Mögötte (balról jobbra): Balázs István, Bodnár Mónika, B. Kovács István, Rusznyák Dezső, Ulman István, Baffi Lajos, László Ottó
● Gecse Attila felvétele*

Az avatóünnepségen megjelentek ● Gecse Attila felvétele

Ezt követően vették át a díszpolgárságot tanúsító oklevelet **Pécsi L. Dániel** és **Ličko Péter**, akiket még az alakuló országgyűlés választott díszpolgárrá.

Pécsi L. Dániel átadja az '56-os emlékérmét • Gecse Attila felvétele

A most induló *Új Hegyvidék* c. folyóiratot annak szerkesztői mutatták be.

Korpa Tamás az *Új Hegyvidék* c. folyóirat bemutatásán
• Gecse Attila felvétele

Az ünnepi közgyűlés keretében adták át idén is a *Fábry János-díjakat* a „Gömörország-Gemersko-Gömörland érdekében” végzett tevékenység elismeréseként.

A *Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület* elnöksége 2006-ban három személyt érdemesített a díjra.

Edita Kušnierová művészettörténész „az épített örökség kutatása és megmentése terén végzett sokoldalú tevékenységéért” kapta a díjat. A kitüntetettet B. Kovács István méltatta.

Mács József író „kivált a tájhaza irodalmi feldolgozása terén kifejtett tevékenységéért” részesült a díjban. A laudációt Szászi Zoltán tartotta.

Takács András koreográfusnak „kivált a táncművelés feltárása és bemutatása terén végzett tevékenységéért” adományozták a díjat. Életrajzát Bodnár Mónika értékelte.

A díjátadáson közreműködött **Gyürke Etelka** népdalénekes.

(A laudációk a *Köszöntünk, hű társ* c. rovatban olvashatók.)

Balassa Zoltán

Egy év

a Rákóczi-jubileum jegyében

A kassai Szent Erzsébet székesegyház északi kapujának keleti oldalán 1938. július 24-én leplezték le **II. Rákóczi Ferenc** emlékművét. A fejedelem bronzba öntött domborműve mellett latin nyelvű felirat olvasható: „*Ennek az ősi székesegyháznak a sírboltjában nyugszanak az Urban II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek, édesanyjának, Zrínyi Ilonának, fiának, Józsefnek és három hűséges társának a csontjai, akiket, kegyetlen balsors által rájuk mért két évszázados hontalanság után a hálás utókor a hosszú száműzetés földjéről kegyeletteljesen visszahozott, és 1906. október 29-én a legfényesebb temetési pompával, szent áhítattal és méltó módon ebben a megszentelt sírboltban helyezett el csendes nyugalomra. Állj meg vándor és tiszteld a nagy hősök tetteit és dicső emlékeit!*”¹

Ekkor vitték Késmárkra **gr. Thököly Imre** földi maradványait is, akinek sírboltja csak 1909-ben készült el. Őt akkor helyezték örök nyugalomra.²

Az ünnepségsorozat előkészítésére Kassa időben fölkészült, mely Borsiban, a fejedelem szülőhelyén kezdődött idén március 26-án, Rákóczi születésének 330. évfordulója alkalmából.³ Ott a koszorúzás Rákóczi mellszobránál zajlott – **Mayer Ede** hányatott sorsú alkotásánál, melyet 1907-ben eredetileg Zólyom főterén leplezték le és 1969-ben került mai helyére – a kerület és más hivatalosságok jelenlétében.

Csak Kassán nagyjából harminc ünnepi rendezvényt tartottak. Nagyjából tucatnyi kiadvány jelent meg. Még a múlt év végén naptárt adtak ki, mely az újratemetés fényképeivel és emlékeivel volt illusztrálva. Képeslapok, emlékérmék és egyéb emléktárgyak vásárlására nyílt mód. Rákóczi témájú játékfilmeket vetítettek a *Thália Színház Márai Stúdiójában* október 14. és 20. között. Számos alkalommal sor került városnéző sétákra, melyek a kuruc korhoz és Rákóczihoz kötődő épületek és kiállítások bemutatását tekintette fő feladatának. Több alkalommal levetítették a 100 évvel ezelőtt készült filmet is.

Kassán a Rákóczi-szobor leleplezése jelentette az első jelentősebb ünnepélyt. Eredetileg március 5-ére tervezték, szerencsére azonban az időpontot megváltoztatták, hiszen ez a nap „a gyászos emlékezetű kassai kormányprogram” kihirdetésének évfordulója (1945), „mely a *Lebensraum tébolyának klinikai tüneteit mutatja*” (**Illyés Gyula**). Erre április 3-án, hétfőn került sor. A szobrot két nappal korábban állították föl a Hóhér-bástya udvarán, a fejedelem ebédlőháza előtt, melynek berendezését és épületelemeit 1905-ben szállították Kassára és 1939–43 között építették meg. Maga a 235 cm magas bronzszobor egy 6 tonna súlyú szürke braziliai gránitszklán áll. Rajta Európa térképe Rákóczi élete főbb állomásainak feltüntetésével. A szobor alkotója **Györfi Sándor**, karcagi, Munkácsy-díjas szobrászművész. A műalkotást a magyar állam ajándékozta Kassának. Rákóczi rodostói (tekir-dagi) ebédlőházában a fejedelem emlékműzeuma található, melyet csak 1991-ben nyitottak meg. Itt

tekinthető meg a száz évvel készült film is, melyet **Körmeny-Ékes Lajos** (1876–1930 után) városi tanácsnok készített **Zitkovszky Béla** közreműködésével.

II. Rákóczi Ferenc szobra Kassán, a Rodostói-ház mellett
● Mács István felvétele

A Szlovák Műszaki Múzeumban nyitották meg május 3-án a *Rákóczi és a kuruc harcosok nyomában* c. kiállítást, melynek kétnyelvű katalógusát a *Kassai Polgári Klub* adta ki **Csala Kornélia** szerkesztésében. A 62 oldalas, képekkel ellátott kiadvány zömét az események időrendi összefoglalója tölti ki 1517-től 2001-ig.

Július 2-án *Tokaji Fesztivál* zajlott Borsiban, ahová Kaszáról a Tokaj Expressz különvonata indult. A résztvevők ingyen utazhattak. A vasútállomáson ünnepi fogadásban vett részük, majd menet indult a kastélyhoz, ahol megkoszorúzták a fejedelem emlékművét és megnyitották a fesztivált. A kultúrműsorban bemutatkoztak a dél-zempléni folklórcsoportok és meghívott együttesek.⁴ A kísérendezvények keretében a reneszánsz borsi kastély udvarán népi mesterek mutatták be tudásuk legjavát. Tokaji ételkülönlegességek között lehetett válogatni, melyek után jól csúsztak a kiváló tokaji borok. A nagykaposi *Nimród csoport* íjásza is bemutatták tudományukat. A rendezvény védnöke **Zdenko Trebuľa**, a *Kassai Önkormányzati Kerület* elnöke volt, aki az ünnepség keretében méltatta a fejedelem nagyságát.

Az év folyamán három alkalommal Rákóczi „maga” vonult föl a kassai Fő-utcán, hogy azután a Dóm előtt élőképet alkossanak, melyet egykor **Lengyel-Reinfuss Ede** (1873–1942) festett meg. Kuruc és labanc katonák kísérték. A Hóhér-bástya udvarán kuruc kort idéző bemutatót tartottak, vívással, ágyúdörgéssel egybekötve.⁵

Július 15-én a Hóhér-bástya udvarán tartotta a Thália Színház **Szigligeti Ede: II. Rákóczi Ferenc fogságai** c. darabjának bemutatóját, melyet **Kerényi Ferenc** és **Moravetz Levente** dolgozott át.⁶ A darabot, mely nem tartotta magát a

történelmi hűséghez, **Pinczés István** rendezte. A darabot az ünnepségsorozat végén még három alkalommal előadták.⁷

A *Magyar Reformátusok V. Világtalálkozója* keretében augusztus 20-án *Tinódi–Bocskai–Rákóczi-emléknapot* tartott Kassán, mely ünnepi istentisztelettel kezdődött. A város főpolgármestere, **František Knapík** és az Óváros polgármestere, **Lubomír Grega** is köszöntő beszédet mondott. Az ígét **Dr. Erdélyi Géza**, a *Szlovákiai Református Keresztény Egyház* püspöke hirdette. Az ünnepi ebéd után a küldöttségek megkoszorúzták a Rákóczi-szobrot. Koszorú került **Tinódi Lantos Sebestyén** Kovács utcai emléktáblájára is, hiszen idén emlékeztünk meg a költő-tudósító halálának 450. évfordulójáról⁸, majd **Bocskai István** emléktáblájánál állt meg a nagyszámú résztvevő. Az erdélyi fejedelem idejében Kassa volt Erdély politikai fővárosa (1604–06). Négy száz évvel ezelőtt hunyt el e városban.⁹ Délután történészek előadásokat tartottak, majd **Tőkés László**, a *Királyhágómelléki Református Egyházkerület* püspöke elemezte a magyarság jelenlegi helyzetét, törekvéseit a *Szabadságért, Európáért* című ünnepi műsor keretében. Ezt a Thália Színház művészeinek előadása zárta. Az egész napos rendezvényen **Béke Csaba**, debreceni lantművész működött közre. A résztvevők megtekinthették a színház előcsarnokában a fejedelem újratemetéséről szóló fényképkiallítást, melyet Erdélyi Géza püspök nyitott meg.

Ugyanaznap Nagysároson, a fejedelem egykori megyei székhelyének közösségi házában találkoztak a *Rákóczi útja* nevű civil szervezet tagjai, hogy megtárgyalják programjukat és tevékenységük lehetőségeit. **Martin Sárossy** mérnök, a *Szlovákiai Madárvédők Egyesületének* elnöke kezdeményezésére jött létre e szervezet azzal a céllal, hogy fölújítsák a Rákócziak emlékhelyeit, turistautat alakítsanak ki. Ez összekötné azokat a településeket, amelyekkel kapcsolatban állt e történelmi család. Délután ünnepélyes keretek között leplezték le az egykori kastély parkjában a legöregebb nagysárosi hársfa mellett azt az emléktáblát, amelyen olvashatók a famatuzsálem adatai, mely sokak szerint már 300 esztendő s a fejedelemre is emlékezhetne. E fa alatt tartották meg kulturális programjukat, amelyre meghívták a kisváros érdeklődő polgárait. Sárossy szervezte meg a vár udvarának és környékének rendbetételét is.¹⁰

Október 15-én, vasárnap a *Szlovák Numizmatikai Társaság Kassai Szervezete* országos gyűjtő találkozót szervezett, melynek a kassai Kohal szálló kongresszusi központja adott otthont. Ez szintén Rákóczi jegyében zajlott.¹¹

Október 19-én a Hóhér-bástya egyik részében megnyílt az *Évszázados történet – Thaly és Rákóczi* c. kiállítás, mely **Thaly Kálmán** (1839–1909) pozsonyi történész és politikus életútját mutatta be. A „vén kuruc” – aki a fejedelem kései írődeákjának tartotta magát – volt az, aki az emigránsok hamvainak hazahozatala érdekében és a kor dokumentumainak feltárásában, azok kiadásában oroszlánrészt vállalt.

Az ünnepségsorozat fénypontját az október 27–29-ére eső napok rendezvényei jelentették. Az Uhorský dvor (Magyarhoni Étterem)¹² már október 23-ától Rákóczi-korabeli étellel várta vendégeit.

Október 27-én kétnapos nemzetközi tudományos konfe-

rencia kezdődött *II. Rákóczi Ferenc Kassán*, 1906–2006 címmel¹³, melyen több mint 30 cseh, lengyel, szlovák, magyar, kárpátaljai és török kutató tartott előadást, melynek védnöke **PhDr. Dušan Čaplovič DrSc** történész, a szlovák kormány miniszterelnök-helyettese volt.¹⁴ A főpolgármester köszöntőjében leszögezte: Rákóczinak történelmi rehabilitációra van szüksége. A fejedelem, mint történelmi személyiség, nem csupán egy nemzet kincse. Mint kutatási téma is érdekfeszítő. A kor keresztény karaktere idején a vallási türelem, a szlovákok és magyarok békés együttélése összefonódott Kassa múltjával. Hiszen a volt jezsuita templom a Rákócziak családi sírhelye. A letűnt időszak szlovák történetírása háttérbe szorította, hamis mítoszokat aggatott rá és félremagyarázta törekvéseit. Gondolom – mondta a főpolgármester – ezek az idők mögöttünk vannak. Ez a konferencia pontot tesz a félremagyarázásokra.

Dušan Čaplovič kifejtette: bár fontos számára, hogy ez alkalommal felszólalhat, de ennél sokkalta lényegesebb, hogy a szlovák-magyar kapcsolatok és együttműködés a kultúra, az iskolaügy és kutatás területén pozitív irányba mozduljanak el. Ez fontos a szlovák kormány számára is. Aki ezt nem érti meg, az csak fecseg. Ezt – minden ellenkező híresztelés ellenére –, a Duna mindkét oldalán vallják. Nincsen kiválasztottak történelme, a történetírás nem lehet vádirat. Rákóczi Ferenc értékelése gyakran függött a vallási és politikai szempontoktól, mely ennek okán ellentmondásos lett. Pedig a harcolókat a vallás és a hazaszeretet kötötte össze. A magyar és szlovák történetírás különbözőképpen értékelte a fejedelmet – a párbeszéd hiánya miatt. Szlovák térfélen aktuálpolitikai szempontok mentén kezelték a kérdést, viszont Rákóczi személyiségével nem foglalkoztak. Egyfajta „ürelleenes“ álláspontot képviseltek. A magyar történetírás idealizálta alakját. A szlovák historiográfia a szabadságharcot rebellióknak tekintette. A szociális, vallási, regionális-teritoriális szempontot részesítette előnyben. A megítélés ellentmondásos volt, mert Szlovákia területének két részén ellentmondásos fejlődés mutatkozott. A felkelés terhei a szlovák nép vállát terhelték. Az irodalomban **Kalinčiak**nál is előfordul labanc és kuruc szemlélet. **Jánošík** – a szlovákok legendás alakja – egy személyben kuruc és labanc is volt. Kétségen kívül, a háborúk nyomán az emberek szenvedtek, hősök és ellenségek éltek egymás mellett. Ellentétek, indulatok feszültek egymásnak. Feladatunk nem az, hogy megsértődjünk, hanem empátiával hallgassunk meg egymást. Ez úgy a kormányokra, mint a népekre egyaránt érvényes.

Az előadások változatos témákkal foglalkoztak: Kassa és Rákócziak kapcsolatával, a 17. század gazdasági, gazdálkodási és társadalmi kérdéseivel; a fejedelem különböző területeket érintő politikai elképzeléseivel, diplomáciai erőfeszítéseivel, nemzetközi kapcsolataival és azok megítélésével; a kuruc és labanc hadsereg szervezésével, hadászattal és összetételével; a vallási türelemmel és az evangélikus egyház helyzetével, valamint a nemzetközi visszhanggal és a korabeli pénzveréssel. Néhány előadás a hazahozatal körülményeit és az akörüli vitákat, valamint a fejedelem életének fontos színhelyeit és emlékhelyeit vette

górcső alá (Kassa, Neuhaus, Rodostó).¹⁵

R. Várkonyi Ágnes előadásából azt a gondolatot emeljük ki, mely szerint, azzal, hogy Rákóczi rendezte a protestánsok és katolikusok viszonyát, vagyis elrendelte, hogy a templomot a vallási többség kapja, ám egyben biztosítani kellett a vallási kisebbség számára is a hitéletet, megalkotta Európa első kisebbségvédelmi törvényét.

Érdekes előadást tartott **Katona Csaba** a Hollandiából hazakerült Rákóczi-iratokról. Amint a sajtóból tudhattuk, **Rákóczi Imre** (nem rokona a fejedelemnek) 1956-ban a családjára vonatkozó iratokat mentett ki, melyek között a fejedelem famíliájára vonatkozó dokumentumok is voltak. Ő úgy rendelkezett, amíg Magyarországon kommunizmus van, addig az anyag maradjon Hágában. Az 1956-os forradalom kerek évfordulója alkalmából a *Holland Nemzeti Levéltár* 2006. október 5-én átadta a *Magyar Országos Levéltár*nak ezeket az iratokat. Ezek másolatát *Kassa Város Levéltára* is meg fogja kapni, melynek igazgatója részt vett az átadáson. Több oklevél is fellelhető a fejedelmi család levelezéséből és egy **I. Károly** által kiadott irat (1322), mely a család birtokait írja le, így *II. Rákóczi Ferenc* szülőhelyét, Borsit is.

Mivel a szlovák-magyar viszony méltó rendezése még mindig várat magára, érdeklődéssel vártuk azokat az előadásokat, melyek a fejedelem szlovák szemszögből való megítéléséről szóltak. Ezek közül a legjelentősebbnek a pozsonyi **Anna Fundárková** előadása bizonyult. A fejedelmet, mint közös kulturális és történelmi örökségünk részét mutatta be. A szemlélet, mely Rákóczit értékelte, korfüggő volt. Az ő korában a felkelést a szlovákok pozitívan ítélték meg, hiszen nagyszámú Rákóczi- és kuruc motívum került a korabeli szlovák irodalmi hagyományba. **Daniel Krman** szlovák evangélikus szuperintendens a fejedelem diplomataja volt, s a zsolnai nyomda is Rákóczit szolgálta. Csehszlovákia azzal, hogy lerombolta a közös múlt szimbólumait, vagyis eltávolította a korábban emelt emlékműveket és szobrokat, a múltat kívánta megsemmisíteni. A mai szlovák publicisztika felemásan közelít személyéhez. Idézte **Edita Taraběčková** fizikust, aki rebellisnek, lázadónak állítja be, olyan személynek, akinek diktátori hajlamai voltak. Aki hitt saját tévedhetetlenségében és még nagyobb mértékben szegte meg a magyar törvényeket és egyéb jogszabályokat, mint a **Habsburgok**. Más szlovák vélemények is azt súlykolták, hogy a felkelés alatt a szlovák nép különösen nagy áldozatokat szenvedett, mivel a hadműveletek legtöbbje a mai Szlovákia területén zajlott. A bányavárosok elszegényedtek, a lakosság száma csökkent. Kassának sem kellene rá emlékeznie, mert ez különösen negatív fejezet a város történetében. A Magyar Királyság második legjelentősebb városa provinciális perifériára süllyedt.

Ha ezeket az érveket összességében nézzük, láthatjuk, ezek csak gazdasági, anyagi szempontokra korlátozzák figyelmüket (mellőzzük most, hogy nem minden érv helytálló, vagy éppenséggel rosszindulatú; a szlovákok számára szintén fontos vallásszabadságot pl. teljesen mellőzi; Rákóczi személyiségének bemutatása teljesen torz). Az előadó szerint a szlovák bírálókat nem veszik észre, hogy Rákóczi

bukása a többféle nemzetből származó katonák veresége is volt. A „Cum Deo...” jelszó alatt a szlovákok elődei is harcoltak. Az elébb vázolt kritika nem tud válaszolni arra sem, miképpen volt lehetséges, hogy – a csatákban elszenvedett nagy vereségek ellenére – Rákóczi nyolc éven át megőrizte hatalmát Magyarország felett? Pozitív példaként említette **Štefan Markuš**, volt magyarországi szlovák nagykövet véleményét, aki szerint Rákóczi egy mai ombudsman szerepét töltötte be. Küzdelme a 21. században folytatott nemzeti, vallási, polgári vagy politikai függetlenségért folytatott harcokhoz mérhető. Vitan felül áll, hogy ő a később bekövetkezett európai változások előfutára volt. A függetlenségi harcnak vitathatatlanul pozitív üzenete van a jelen számára. A nagy kérdés – mellyel az előadó hozzászólását zárta – beheszesíti-e az Európai Unió a történelmi sebeket?

Október 28-án a Kassai Műszaki Múzeumban kiállítást nyílt *Rákóczi bélyegeken* címmel, mely egyrészt a fejedelemhez és korszakához kapcsolódó bélyegeket tárta a látogatók elé, valamint az e korhoz kapcsolódó képeslapokat. 47 ország nagyjából 500 bélyegét mutatták be, melyek magához a fejedelemhez és családjához kapcsolódtak, beleértve a Zrínyieket is. A tárlat áttekintést nyújtott a kassai postai küldeményekről és nyomtatványokról, bélyegzőkről is. A megnyitót szakmai szeminárium követte. A Múzeum az év folyamán több Rákóczival kapcsolatos tárlatnak adott otthont. Az épület maga a néhai felső-magyarországi főkapitányok háza volt, otthona a fejedelemnek is, aki pont háromszáz évvel ezelőtt, 1706. október 14-én érkezett Kassára és e falak között szállt meg.¹⁷ A kiállítás november 12-én fejeződött be, amikor megjelent a kiállítás alkalmából közreadott kétnyelvű kiadvány, mely az előadások anyagát is tartalmazza.

Este a Márai-házban Csala Kornélia, a Kassai Polgári Klub elnöke mutatta be a szervezet 124 oldalas, *Rákóczi és a kurucok nyomában* c. háromnyelvű (szlovák, magyar, angol) kiadványát, melyet a budapesti Heraldika Kiadó adott ki. A kilenc szerző majd 50 szlovákiai, kárpátaljai és magyarországi vár és város történetét tárgyalja, elsősorban a kuruc korra összpontosítva.

Este a *Kassai Állami Színházban Mozart Varázsfuvola* c. operáját adták elő.

Másnap, október 29-én került sor Kassán a zárőnnepségre a Nosztalgia-vonat érkezése után.

II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai újratemetésnek 100. évfordulóján Magyarországon négy helyszínen tartottak ünnepséget.¹⁸

Október 27-én este 18 órakor Budapesten a *Szent István Bazilikában* II. Rákóczi Ferenc, Zrínyi Ilona és a kuruc bujdosók emlékére tartottak misét. A szertartás kezdetére megtelt a Bazilika. A *Rákóczi Szövetséget Vigh Károly, Martényi Árpád*, a *Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumát Dr. Tamás Edit* történész, főmuzeológus képviselte.

A szentmise kezdetén **Petraskó Tamás**¹⁹ és a hagyományörzők ünnepélyes keretek között hozták be II. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona képét, egy 1906-os Rákóczi-zászlót, nemzeti lobogók és egy gyászzászló kíséretében. Őket követte a Szent Korona másolata három koronaőr kíséretében. A

szentmisét bemutató kanonok megemlékezett II. Rákóczi Ferencről és édesanyjáról, részleteket olvasott fel **Mikes Kelemen** leveleiből, s felidézte a száz évvel ezelőtt történeteket. Ünnepélyesen zajlott a hagyományörzők kivonulása is. Ezt követően a szentmise résztvevői megkoszorúzták II. Rákóczi Ferenc és Bocskai István szobrát.

2006. október 28-án reggel a Nyugati Pályaudvar királyi vágányáról indult útjára a MÁV Nosztalgia Kft. *Rákóczi Emlékvonata*, melyhez egy Rákóczi-emlékkocsit csatoltak. Az utasokat, vendégeket a Királyi váróban korabeli ruhába öltözött vasutasok és kiszolgáló személyzet fogadta és látta el tudnivalókkal. A vonat mellett vasutas díszegyenruhába öltözött fúvószenekar játszott.

Miután 7 órakor kifutott a pályaudvarról, az utasok megismerkedtek a szerelvényvel és Dr. Tamás Edit vezetésével megtekintették a Rákóczi-emlékkocsit.

Az első megálló Hatvanban volt. Itt a vasútállomás utasai, a múzeum munkatársai és vasúti vezetők tekintették meg a Rákóczi Emlékkocsit és a 424-es számú gőzös vontatta 100 esztendő s vagonokat.

A második megállóhely Miskolc volt. Az Emlékvonattal érkezőket a Rákóczi Szövetség helyi vezetője, **Benke István** köszöntötte a vasútállomás előcsarnokában. Ezt követően a vonattal érkezettek buszra szálltak. A helyi Rákóczi-megemlékezést a Rákóczi Szövetség helyi szervezete, Miskolc Város, s Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Közgyűlése a Rákóczi-háznál, a Galériánál tartotta. A megye, a város, a Rákóczi Szövetség és a *Miskolci Galéria* képviselői a Rákóczi emléktáblánál koszorúztak. A Galéria kapualjában a **Dr. Gyulai Éva** rendezte emlékkiállítást tekintették meg az érdeklődők a 100 évvel ezelőtti eseményekről. Az udvarban ünnepi műsor elevenítette fel a kuruc időköt. Az irodalmi összeállítás, a diákok tánca és éneke után a felsőzsolcai nyugdíjasok kórusát hallgathatták meg. A szervezők egy emléklapot és egy emlékképeslapot is megjelentettek a rendezvény emlékre.

Innen a gőzös Sárospatakra indult, ahová 14 óra előtt érkezett. A vasútállomáson nagyjából kétezren váraoztak. Megjelent a város képviselőtestülete, a helyi intézmények küldöttségei, a környékbeli települések (Hegyalja, Rákóczi-birtokok) polgármesterei, képviselői és számtalan érdeklődő a városból és környékéről. Az évforduló jelentőségét, s a 100 évvel ezelőtti eseményeket elevenítette fel ünnepi beszédében **Dr. Höresik Richárd**, Sárospatak polgármestere. A városi fúvószenekar emelte az ünnep fényét. A rendezvények mindegyikén részt vett egy 1906-ban készült zászló.²⁰ A város polgármestere, és a MNM Rákóczi Múzeuma igazgatója emlékszalagot kötött a zászlóra. A Vasútállomásról az ünnepi menet a Petraskó Tamás vezette a hagyományörző lovasokkal az élén folytatta útját.

A fellobogózott városban méltóságteljesen vonultak az emlékezők a Rákóczi-szoborhoz. Az ünnepi menet teljes egészében betöltötte a Tánacsics utcát. A szoborhoz közeledve már hallhatták **Nagy Csaba** tárogatójátékát. A kuruc kort idéző dallamok után a polgármester, ezt követően **Szendrey András**, a MÁV Nosztalgia Kft. igazgatója és **Devecz Miklós**, a MÁV Személyszállítási Üzletágának igazgatója, végül a zempléni települések képviselői helyezték el a kegyelet ko-

szorúit.²¹ **Zérczi László**, a Sárospataki Református Kollégium diákja egy idézzel elevenítette fel a kuruc időket.

A történelmi menet végighalad a Rákóczi úton, eközben megszólalt a református, majd a katolikus templom harangja, s tárogató hangjai is kísérték a felvonulást. Az ünnepség a Rákóczi-várban fejeződött be. A várudvarban folytatódott a program: a vendégeket **Jósvainé dr. Dankó Katalin** igazgató köszöntötte. A Művelődési Ház Kamarakórusa és a Református Templom Énekkara közös programmal lépett fel **Csehi Ferenc** vezényletével. Ezt követően a Rákóczi Múzeum Rákócziak dicső kora c. kiállításával ismerkedtek meg az érdeklődők.²² Végül az Árpád Vezér Gimnázium és Kollégium énekkara énekelte a Rákóczi-kesergőt **Baloghné Rozgonyi Antónia** vezényletével.

A Nostalgia vonat 18.10 perckor folytatta útját a Sátoraljaújhelyre. Már messziről feltűntek az örömtűzek a város határában. Fél hét körül – már sötétben – futott be a vasútállomásra, ahol majd kétezer érdeklődő, tisztelgő váraozott. Környékbeli és határon túli magyar települések polgármesterei, képviselői. Közülük többen zászlókat hoztak, itt voltak a szülőfalu, Borsi képviselői is.

Szamosvölgyi Péter, Sátoraljaújhely polgármestere ünnepi köszöntőjével kezdődött a megemlékezés. A polgármester is elhelyezte a város emlékszalagját az 1906-os történelmi zászlón. Emléktáblát avattak II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai újratemetésére emlékezve.

Petraskó Tamás és a hagyományörző lovasok vezetésével fáklyás ünnepi menetben indultak el mindannyian a város központjába. Az ünnepi fények, a harangzúgás, a fáklyák, a Boglyoskán lobogó örömtűzek az egy évszázaddal ezelőtti eseményeket idézték.²³ A program a színházban folytatódott. Előbb az V. István Közgazdasági és Informatikai Szakközépiskola tanulóit, tanárukat, **Szücsné Dankó Márta** vezetésével, majd kassai Patria Színtársulat művészei *Hej Rákóczi, Bercsényi!* című ünnepi műsorának tapsolhatott a közönség. A különvonat a történelmi Zemplénből, mely méltón ünnevelt, reggel indult Kassára.

Az utasokat a kassai peronon a Rákóczi-induló fogadta, majd **Eugen Čuňo** alpolgármester köszöntötte az érkezőket: „Megtisztelve érezzük magunkat az önök látogatása által és értékeljük elszántságukat, mellyel városunkban érkeztek kegyelettel emlékezni a száz évvel ezelőtti eseményekre. Azzal az üzenettel érkeznek, melynek lényege a tisztelet az olyan értékek iránt, melyek ellenállnak az időnek. Köszönjük önöknek, hogy nem felejtetek, köszönjük az alkalmat, hogy megismerkedhetünk és mindarról beszélhetünk, ami összeköt bennünket, függetlenül a határoktól vagy egyéb különbségektől, köszönjük azt, hogy ma velünk közösen felidézük egy nagy és értékes ember emlékét, aki a saját hányatott korában képes volt egyesíteni a közös igazságos ügy érdekében számos nemzetet és embert, függetlenül azok kultúrájától, vallási meggyőződésétől, vagy társadalmi rangjától. Üdvözljük önöket Kassán!”

Az egyre duzzadó többbezes tömeg a Városi Park Zene-pavilonjánál meghallgatta az alpolgármester üdvözlő szónoklatát: „Ezt az eseményt, mely jellegzetesen beírta magát városunk történetébe, felvonulással és kegyeletes emlékezéssel kívánjuk felidézni a kassai utcákon, melyek hűség-

sek maradtak a fejedelemhez és felkelőihez az utolsó pillanatig. A mai napon a rendezvénysorozat csúcspontjához ért, mely a fejedelem tevékenységéhez kötődik városunkban és a környező régióban. Nagyon örülök, hogy az ünnepség századik évfordulóján együtt tudunk emlékezni, békében és barátságban, méltósággal és kegyelettel. Úgy ahogy száz évvel ezelőtt. Városunk számára nagy megtiszteltetés, hogy ez a kassai évforduló visszhangra talált számos emberben Szlovákiában és annak határain túl. II. Rákóczi Ferenc földi maradványait 1906. október 29-én hozták Kassára és temették el a Szent Erzsébet-székesegyház altemplomában, az akkori városi képviselők kívánságára. Kassa városa ma is védnökséget vállal ezen emlékünnepe fölött. Rákóczi üzenete számunkra állandóan aktuális és tartósan emlékeztet bennünket, hogy a szabadság nagy ajándék, melyet védenünk kell és ha szükséges, harcolnunk is kell érte.“

A Rákóczi-zászlóra felkerült Kassa szalagja. Ezután a menet elindult az állomásról a Fő-utca felé, hogy ott fölfejlődve végigvonuljon a Szent Erzsébet-székesegyházig.²⁴ A fúvószenekar az elején a *Szentelek bevonulása* c. gopelt játszotta, ami némi ironikus hangulatot okozott. Az emberek csodálkozva nyitották ki házaik ablakait és gyönyörködtek a festői menetben. Hagyományörzők vonultak föl kuruc-kori egyenruhákban, huszárok ügettek lóháton, a környékbeli falvak népviseletben. A kárpátaljaiak népes csapata külön tábla mögött vonult föl. Két zenekar játszotta az indulókat.

A Fő utca összes templomában és a református templom tornyában is megszólaltak a harangok. Három harcikürt jelt adott az indulásra, majd a fúvószenekarok játszani kezdtek. A Fő utcán felsorakozó menetet Petraskó Tamás lovasai vezették. Elöl egy lovas haladt zászlóval, amelyen a Rákóczihoz kötődő összes város emlékszalagja lengett. Gerberákkal és krizantémokkal díszített kocsik követték, melyeken díszvendégek, valamint a meghívott városok polgármesterei foglaltak helyet. Az első kocsi Rákóczi portréját vitte, melyhez egy 25m hosszú piros és egy 25m hosszú fekete tüllszalagot erősítettek, mely a gyászt jelképezte. Ezeknek végét 2-2 hagyományörző személy tartotta. Ezen a kocsin foglalt helyet Nagy Csaba tárogató és társai. Muzsikálásuk végigkísérte a menetet egészen a Dómgig. Ezt követték a lovas zászlóvivők. Itt láthattuk az összes meghívott város és község zászlaját. Ezek után következtek a települések, a ruszinok és szlovákok, a magyarországi testvérvárosok képviselői és az Emlékvonat utasai. A menet végét a csatlakozó vendégek és nézők zárták.²⁵

Az ünnepi menet látványtervezője **Beke Sándor** színházi rendező volt.²⁶ Nagyjából ötezer felvonuló menetelt a járdákon álló kíváncsiskodók sorfala előtt. A Csáky-Desseffy-palota erkélyét teljes szélességben a CUM DEO PRO PATRIA ET LIBERTATE felirat uralta, melyet a Rákóczi- és városcímer fogott közre. Az erkélyt a szlovák, a magyar és az EU-zászló díszítette. A menet az erkély alatt önkéntelenül megállt.²⁷ A magyar államfő a főpolgármester kíséretében az egykori Városháza erkélyéről nézte végig a fölvonulást. Az időjárás ezen a napon nem kedvezett a rendezvénynek, mivel szinte állandóan szemerkélt az eső.²⁸ Délben a Dóm előtt felállított emelvényen **Sólyom László** köztársasági elnök, **Zdenko Trebuľa**, a Kassai Kerület elnöke és **František**

Knapík, a város főpolgármestere tartott ünnepi szónoklatot.

A Magyar Köztársaság elnöke, miután üdvözölte a kassai polgárokat, vendégeket, megemlítette, látja a zászlókat Borsitól Kárpátaljáig.

„Nagyon köszönöm főpolgármester úrnak ezt a kedves meghívást. Ezzel alkalmat adott arra, hogy Kassa példát mutasson az egész országnak, hogyan lehet és hogyan kell

Az ünnepi felvonulás egy részlete • Mács István felvétele

együtt ünnepelni történelmi múltunk közös gyökereit. Örömmel jöttem ide. Tudom, hogy Rákóczi emlékét a szlovákok is szívükben őrzik. Tudom, hogy vannak népdalok és mondák Rákócziról, azt pedig hogy nekünk mit mond a Rákóczi-nóta, mit mond a Rákóczi-induló, azt nem kell mondani. Rákóczi korában nem volt nemzetiségi kérdés. (Taps) Jól tudjuk, hogy amikor Rákóczi kibontotta zászlaját, **I. Lipót** abszolutizmusa ellen, akkor a zászlóknál gyülekeztek szlovákok is. 6.000 szlovák kuruc volt, akiről tudunk a följegyzésekből, akik együtt harcoltak Rákóczi seregében [...] Kassa azok közé a városok közé tartozik, amelyek hűek múltjukhoz, őrzik azokat az értékeket, amelyekhez ragaszkodunk háromszáz évvel ezelőtt is.

Mindig örömmel jöttem Kassára. Először még 1960-ban. Akkor voltam először Rákóczi sírjánál. Büszkén néztem meg a Rákóczi-palotát. Szívesen mentem el a ferencesekhez, ahol Rákóczi imádkozott. És megtiszteltetésnek érzem, hogy Kassa meghívására most már Magyarország képviselőjében, mint a magyar nép egységének kifejezője vehetek részt azon a szentmisén, amit a nagy fejedelem emlékére tartanak.

Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke (a kép jobbszélén) a vendéglátók társaságában • Mács István felvétele

(Taps)

Ahogy annak idején kiálltunk közös értékeinkért, úgy kell most is az Európai Unión belül hasonló értékeket érvényesítenünk. Itt, amikor földelzük azt a múltat, ami összeköt, rá kell mutatni arra a jelenre, ahol szintén együtt vagyunk egy nagy nemzetközi közösségen belül. Az Európai Unió az nemcsak gazdasági közösség, az mindenekelőtt az értékek és jogok közössége. De elsősorban az Európai Unió azért jött létre, hogy az európai népek békében és barátságban éljenek egymással és hogy ezen belül mindenkinek a jogait megvédje. Minden hetedik uniós polgár kisebbségben van a saját államában és az Unió is azt vallja, hogy mindenkinek megvan a joga a saját történelméhez, saját nyelvéhez. (Taps.)

Még egyszer szeretném kifejezni hálámat Kassa városának, hogy lehetővé tette ezt a nagyon szép közös ünnepelést, amit tapasztalunk ez év áprilisától kezdve. Hadd fejezzem ki a reményemet, hogy mindaz ami ma itt történik, valóban példa lesz és tovább fogunk menni ezen az úton. Hogy Kassa megőrzi a maga nyíltságát, nyitottságát. Mi pontosan ilyen nyitott, őszinte szívvel jövünk ide.“

Majd a kerület elnöke lépett a mikrofonhoz:

„Hét hónap alatt számos rendezvénynek köszönhetően mélyebben ismerhettük meg azt a történelmi személyiséget, akiről szenvedélyes viták folynak. [...] Száz évvel ezelőtt az épp érkező 20. század a világnak gyakran kedveztlen arcát mutatta és értetlenségét. Egy dolgot azonban nem tudott meggátolni, bár erre többször, minden eszközzel kísérletet tett. Nem szüntethette meg az egykori Magyarhon nemzetiben a közösen megélt történelem tudatát és a közös kultúra érzetét. Rákóczi személye ennek bizonyítéka. [...] ami halála után is túlmutat törekvésein. [...] Kétségen kívül, a fejedelem csodálkozna az egykori Magyarhon más arculatán és még jobban elámulna az egyesült modern Európa láttán. A legbecsebb érték ma azonban, ugyanúgy mit akkor, a megfontolt és önálló döntés önmagunkról és elsősorban a szabadság. [...] Védjük ezt és tiszteljük. Térjünk vissza értékes elődeink gondolataihoz, hogy világosan előrevetítsük elképzelésünket közös európai jövőnkéről. [...] Ápoljuk a toleranciát és az egymás iránti megértést. Ihlessen minket a történelem, hogy korunk a história lapjaira a béke és a haladás koraként írja be magát.“

Végül a főpolgármester következett:

„Ma, e kegyeletteljes alkalommal, úgy mint elődeink száz évvel ezelőtt, mélyen meghatottan, közösen idézzük föl egy ember emlékét, aki számos irányban jelentősen befolyásolta saját korát és maradandóan meghatározta a bekövetkező jövőt. Üzenete, melyet a híres jelszó, »Istennel a hazáért és szabadságért« képviselt, nem ment feledésbe. Nem szürkült el, nem vesztett érvényességéből, az idő nem gyöngítette és Kassa nem feledkezett meg róla. Megbecsüljük a tényt, hogy éppen a mi városunknak jutott a megtiszteltetés védeni II. Rákóczi Ferenc üzenetét és tisztelettel vállaljuk üzenete ápolásának kötelezettségét. Az értékek, melyeket egész életében, a leigázott nemzetek szabadságáért vívott harc alatt, és a számkivetésben is vallott, egyetemesek és örök érvényűek – közös nevezőjük a törhetetlen bátorság, hit az igaz ügyben, a hazaszeretet és a szabadság iránti tisztelet. A

história emlékeztet, hogy Kassa ennek az üzenetnek a gon-
dozója. Annak a személyiségnek az üzenete, aki egy zászló
alatt egyesítette Magyarhon számos elnyomott nemzetét, a
szabadságért vívott küzdelemben. Abban az időben Kassa a
Rákóczi-felkelés erődje volt, ma nyitott város, mely előíté-
letek és ideológiai felhangok nélkül tiszteli múltját és saját
nemes elődeit.

*Hölgyeim és Uraim, lépünk be most közösen a Szent
Erzsébet-székesegyházba, ebbe a méltóságteljes és gyönyörű
kassai szentélybe és száz év után újra tisztelgünk közös
istentisztelettel e személyiség előtt, aki annyira jelentősen
beírta nevét a mi közös történelmünkbe!*²⁸

Legnagyobb örömünkre az elhangzott beszédek, amint
ez a kiragadott részletéből is érezhető, méltók voltak az
ünnepséghez és a fejedelem személyéhez, életművének üze-
netéhez. S ezt elmondhatjuk a rendezvénysorozat alkalmá-
val elhangzott összes beszédre, akár szlovákok, akár ma-
gyarok voltak a szónokok.²⁹

A latin nyelvű ünnepi szentmisét **Pásztor Zoltán** püs-
pöki helynök celebrálta. Magyar- és szlovák nyelvű prédiká-
ciójában a vak Bartimeus példáját véve alapul³⁰ kifejtette,
mennyre fontos a tisztánlátás, mellyel a fejedelem rendel-
kezett. Rámutatott, szükség van a szlovák és a magyar nép
kiegyezésére, melynek egyik hátráltatója, hogy mindkét fél
arra vár, hogy a másik tegye meg az első lépést. A kassai
Csermely Kórus Havasi József karnagy vezényletével³¹ az
ünneplők bevonulásakor **Georg Friedrich Händel** *Ocassi-
onal* c. oratóriumának utolsó tételét adta elő, majd **Wolf-
gang Amadeus Mozart** *Missa brevis D-dúr miséjét* énekel-
ték. A szentmise folyamán elhangzott Händel *Cantata Deo* c.
műve és Rákóczi imája, a *Győzhetetlen kószálam* kezdetű
ének is. A magyar *Himnusz* után, Händel *Messias* c. oratóri-
umának *Hallelujája* csendült föl.³² A templom teljesen meg-
telt. A mise után a magyar államfő megkoszorúzta a kriptá-
ban nyugvó hamvakat³³, majd a koszorúzás a székesegyház
északi falán elhelyezett epitáfiumnál folytatódott.³⁴ **Szvorák
Katalin** népdalénekes énekelt magyarul és szlovákul. Egy
leányka és egy fiúcska szlovák és magyar nyelven fogadal-
mat tett a kassai fiatalság nevében, hogy Rákóczi örökség-
éről nem feledkeznek meg és híven megőrzik azt. Majd
egy-egy sárga gerberát helyeztek el az epitáfium díszrác-
sára. Ám a koszorúzást meg kellett gyorsítani, mert zápor
zúdult az ünneplőkre. A meghívott vendégek számára foga-
dást adtak a Slovan szállóban, ahol Sólyom László ismét
rövid köszöntőt mondott³⁵, majd a Nosztalgia-vonat utasai
délután háromkor tovább utaztak Borsiba, ahol megtekin-
tették a fejedelem szülőházát és azután visszatértek a ma-
gyar fővárosba.

A Hóhér-bástya udvarát a hagyományos mesterségek
uralták. Kovácsok, takácsok, szövők, agyagosok, kardkészítők,
játékkészítők, gyöngyfűzők, szücsök, érmeverők, stb. A
színpadon helyi zenekarok és énekesek szórakoztatnák a
nézőket. Az ünneplők ellátogattak a Rodostói-házba, megte-
kintették a kiállításokat, sokan megkoszorúzták a Rákóczi-
szobrot.³⁶

Az Alsó-városkapu alatti területen Tokaj és vidékének
borait mutatták be a termelők borkóstolóval egybekötve. A

helyszínén Rákóczi-emléktárgyakat árusítottak. Az előtérben
zene fogadta a látogatókat. 17 órakor a *Ghymes Együttes* Fő-
utcai koncertje a Városkapu közelében zajlott.

Este 18 órakor ünnepi istentiszteletet tartottak a refor-
mátus templomban. Az igét **Bojtor István**, nyugalmazott
főnyi lelképásztor hirdette. A prédikáció Rákóczi jelszavát, a
„*Cum Deo Pro Patria et Libertate*“-t értelmezte az Örök Ige
fényében.

*

François Lobry a következőképpen búcsúzott a ham-
vaktól 1906-ban: „*Szent Benedek templom, Franciaország
ősi szentélye, régi boltíveid alatt őrizted egy nagylelkű feje-
delem és egy kimagasló hercegnő értékes földi maradványa-
it. Szeretted ezen kincseket, büszke voltál rájuk, mert azok,
akiknek földi maradványait megőrizted, kebeledben meg-
nyugvást találtak. Francia föld, te voltál e tekintetben e
nemes számkivetettek megőrzője, akik nem fordulhattak a
hazai föld felé, feléd fordultak, hogy megnyugvást találja-
nak. [...] Szent Benedek templom, te szeretted ezen kincseidet
mert magába zártad annak földi maradványait, aki a nemes
és szép magyar lélek megtestesülése volt. Zrínyi Ilona, Mun-
kács hőse, leánya, neje és anyja a hősöknek. Tekintetem
megáll a sírkövön, mely nyughelyét jelezte. Csend lesz az öreg
St. Benoit alatt [...] Szent Benedek templom, te most gyá-
szolsz, elvették tőled kincseidet, dicsőségedet... Ragaszkodsz
Rákóczi Ferenc dicsőségéhez, és anyjához, a szép és bátor
Zrínyi Ilonához elhaló hangan mondod: Magyar Haza elvi-
szed dicső kincseimet, de távozva, emlékezel Szent Benedek
szentélyedre francia földön. [...] Az öreg Szent Benedek temp-
lom haldokolva mosolyog a jövőbe és szelíden mormolja,
magyar föld, tudom, majd megmlékezel a francia földről.*“³⁷

Hankó Ildikó szerint: „*Azóta Kassán nyugszik a Nagy-
ságos Fejedelem, és ma ismét várja a hazatérést, mivel idő-
közben Kassát elveszítette a magyar haza.*“³⁸ Megítélésünk
szerint, inkább egy új feladatot kapott, mely a mi vállunkon
nyugszik. Erről **Hanák Péter** történész beszélt **Benda Kál-
mánnak**: „*...nagy jelentőségű volt, hogy Rákóczi Ferenc
hazatért, hogy itt nyugszik és amint Rodostó egykoron a
török-magyar közeledésnek és barátságának lett a szim-
bóluma, reméljük, hogy Kassa is, a kassai dóm is és Rákóczi
hamvai egy jobb szlovák-magyar megértésnek lesz majd a
jelképe.*“³⁹ Úgy tűnik, ennek az óhajnak most megnyílt a
lehetősége.

November elején Kassán ülésezett a *Szlovák-Magyar
Történelmi Vegyesbizottság*. Remélhetőleg munkálkodásuk
eredménye belátható időn belül érvényesülni fog társadal-
mi méretekben is.

De söpörjünk egy kicsit a saját portánk előtt is. Megüt-
közéssel kellett tudomásul vennünk, hogy a *Magyar Nemzet*
és a *Népszabadság* pozsonyi tudósítóival íratta meg cikkeit a
rendezvényről⁴⁰ – akik nem utaztak ki a helyszínre – és e
lapok képviselői nem tartották fontosnak, hogy jelenlé-
tükkel tiszteljenek a fejedelem emléke előtt.

Elmondhatjuk, hogy a fél éven át tartó rendezvényso-
rozat méltó módon zajlott le.⁴¹ Ez pedig elsősorban Kassa

önkormányzatának és a Kassai Önkormányzati Kerületnek köszönhető. Egyben annak a reményünknek is hangot adunk, hogy száz év múlva a hivatalos Magyarország méltóbban fog emlékezni erre az eseményre.

JEGYZETEK

¹Az alttemplomban a következő személyiségek hamvai nyugszanak: II. Rákóczi Ferenc (1676–1735), Rákóczi József (1700–1738), Zrínyi Ilona (1643–1703; a Zrínyi-család nevét Zerin váráról vette, ezért korábban Zerínyinek írták), gr. Bercsényi Miklós (1664–1722) főgenerális és második felesége, gr. Csáky Krisztina (1654–1723), gr. Esterházy Antal (1676–1722) tábornok és Sibrik Miklós (1673–1735) ezredek.

²1909. október 30.

³1676. március 27.

⁴Borsi (Napsugár), Pálháza (Huták Virága), Szőlőske, Kisgéres (Csörgő), Királyhelme (Árvalányhaj), Rozsnyó, Legyenemihályi, Bári (Szellő), Ungvár, Tarcal (Tarcali Hagyományörzők), Tarnów (Swierczkowiacy), Sepsiszentgyörgy (Fenyőcske), Eperjes (Šarišan), Poprád (Fortis) művészeti csoportjai.

⁵A Kassához közeli Budaméren (május 13-án), majd Kassán (június 8., július 21., augusztus 18.). A Rákóczit alakító szlovák Anton Gáborra, aki a városhoz közeli Lemesen lakik, azért esett a választás, mivel lóval rendelkezik és tud lovagolni.

⁶1906. október 27-én Kassán már előadták a színház Rákóczi-ciklusának keretén belül.

⁷Még egyszer a Hóhér-bástya udvarán és kétszer a Thália Színházban (október 27. és 28.). A díszleteket Bényei Miklós, a jelmezeket Molnár Gabriella tervezte. Koreográfusa Richtaresík Mihály volt.

⁸1556. január 29.

⁹1606. december 29.

¹⁰Kiss Gy. Csaba: Sáros – a Rákócziak nyomában. Magyar Nemzet, 2006. augusztus 30., 14. old. Sajnos arról az eseményről a szlovákiai magyar sajtó nem tudósított.

¹¹Ez a társaság adta ki szlovák a „Numizmatiké a heraldické artefakty na Františka Rákócziho” (II. Rákóczi Ferencre vonatkozó numizmatikai és címertani műtárgyak) c. kiadványt. A szerzők összefoglalják a Habsburg-ellenes felkelés történetét, bemutatják a Rákócziak címerét, az általa kiadott pénzeket (1703–07) és érmeiket, a hamvak hazahozatala alkalmából vert emlékérmét – röviden összefoglalva a hazahozatal történetét –, a „Pro Libertate” cserkész jelvényt (1938), valamint az 1938-as felszabadulás alkalmából kiadott emlékérmét, melyet kitüntetésként adományoztak. A 45 oldalas kiadványt magyar és angol nyelvű összefoglaló zárja. – Kiadtak még néhány postai emléklapot és -borítékot is.

¹²A Malina Hedvig-botrány kirobbanása után, az étterem ablakait ismeretlen tettesek követelték be. A nyitrai diáklányt 2006. augusztus 25-én két bőrfejű állítólag azért verte meg, mert magyarul adott útmutatást magyarországi autós turistáknak. A rendőrség tagadja, hogy az eset megtörtént volna. A szlovák sajtó nem osztja a rendőrség és ügyészség álláspontját.

¹³A konferencia kiadott meghívója, sajnós, következetlen írásmódot követett. L. „Jöjjen Rákóczihoz Košicéba”. Új Szó, 2006. október.28., 2. old.

¹⁴Ő szívesen részt vett volna a 29-évi felvonuláson és az ünnepi misén is, ám Robert Fico kormányfőtől erre nem kapott meghatalmazást.

¹⁵A konferencia előadásai: R. Várkonyi Ágnes (ELTE, Bp.) A Rákóczi-család és Kassa; Kónya Péter (Eperjesi Egyetem): A szabad királyi városok a Rákóczi-szabadságharc idején; Marečková, Marie: (Palacký Egyetem, Olmütz): A felső-magyarországi szabad királyi városok gazdálkodása a 17. sz.-ban; Németh István (Magyar Országos Levéltár, Bp.): II. Rákóczi Ferenc államának város politikai kérdéseiről; Tóth Péter (Miskolci Egyetem): II. Rákóczi Ferenc Bél Mátyás szemével; Dangl, Vojtech (SZTA Történettudományi Intézete, Pozsony): A kuruc hadsereg taktikája és stratégiája; Czirány István (Hadtörténeti Intézet, Bp.): Hadsereg és társadalom a Rákóczi-szabadságharc idején; Segeš, Vladimír (Hadtörténeti Intézet, Pozsony): Katonai szabályzatok a Rákóczi-szabadságharc idején; Bagi Zoltán Péter (Debreceni Egyetem): A császári-királyi hadsereg összetétele; Uhlíř, Dušan (Sziléziai Egyetem, Opava): A huszárezredek kialakulása a francia hadseregben; Mrva, Ivan (Szent Círill és Metód Egyetem, Nagyszombat): A nagyszombati béketárgyalások – II. Rákóczi Ferenc arcéla a francia diplomácia szemszögéből; Bottlik

József (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bp.): II. Rákóczi Ferenc és a gens fidelissima; Feduszka, Jacek (Múzeum Zamojskie, Zamoszcz): II. Rákóczi Ferenc lengyelországi kapcsolata; Etényi Nóra (ELTE, Bp.): Kassa a nemzetközi sajtóban; Farkas Andrea (Budapest. Főváros Levéltára): II. Rákóczi Ferenc levéltára; Misóczki Lajos (Esterházi Károly Főiskola, Eger): Vallási türelem az észak-magyarországi vármegyék példáján; Bodnárová, Miloslava (Állami Levéltár, Eperjes): Az evangélikus egyház II. Rákóczi Ferenc idejében és a rákövetkező időszakban; Tajták, Ladislav (Eperjes): II. Rákóczi Ferenc a szlovák történetírásban 1900-1945; Fundárková, Anna (Történettudományi Intézet, Pozsony): II. Rákóczi Ferenc közös történelmi és kulturális örökségünk része; ifj. Bertényi Iván (PPKE, Bp.): II. Rákóczi Ferenc újratemetése és Bécs; Csatáry György (II. Rákóczi Ferenc Főiskola, Beregszász): Vita II. Rákóczi Ferenc és társai újratemetésének helyéről, Kirst József (Kassa Város Levéltára): Kassa város részvétele II. Rákóczi Ferencnek és társainak újratemetésénél; Halász Hajnal (MOL, Bp.): II. Rákóczi Ferenc és társai hamvainak hazahozatala és újratemetése; Gyulai Éva (Miskolci Egyetem): Miskolc és Borsod vármegye részvétele II. Rákóczi Ferencnek és társainak újratemetésénél; Duchoň, Jozef (Kelet-szlovákiai Múzeum, Kassa): II. Rákóczi Ferenc emigrációs házána mása Kassán; Kabul Ali (II. Rákóczi Ferenc Emlékháza, Tekirdag): II. Rákóczi Ferenc Emlékháza Rodostóban; Nováková, Stanislava (Állami Területi Levéltár, Jindřichův Hradec): II. Rákóczi Ferenc és Neuhaus; Szabó Mihály (Borsi) és Wittinger Mihály (Országos Műemlékvédelmi Hivatal, Bp.): A borsi kastély, II. Rákóczi Ferenc szülőhelye; Katona Csaba (MOL, Bp.): Rákóczi iratok Hollandiából; Orgona Angelika (Magyar Nemzeti Múzeum, Bp.): Rákóczi pecsétjei; Balász Péter (Szlovák Numizmatikai Társaság, Kassa): Emlékveretek II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazahozatala alkalmából; Nováková, Veronika (Állami Levéltár Vágsellye): Károsseírás Nyitra és Bars megyékben a Rákóczi-szabadságharc idején; Adam, Ján (Eperjesi Egyetem): II. Rákóczi Ferenc makovicai uradalma a 17. sz.-ban.

¹⁶Felső-Magyarország alatt még a XIX. században is a Magyar Királyság északkeleti részét értették. Alsó-Magyarország alatt annak északnyugati részét.

¹⁷Az 1906-os újratemetés idején a ház kaszárnyaként szolgált. A hadseregnek viszont megtiltották a részvételt, a kaszárnyában az ünnepi felvonulás alatt katonai gyakorlatot tartottak.

¹⁸Ezek felidézésénél Dr. Tamás Edit nyújtott segítséget, amit hálás köszönettel nyugtázok.

¹⁹Neki köszönhető, hogy Budapesten legalább erre a szentmisére sor került!

²⁰Szajkó Gábor, a Rákóczi Szövetség Sátoraljaiúj helyi Szervezetének tulajdonosa.

²¹A Rákóczi Szövetség Sárospataki Szervezete nevében Dr. Tamás Edit elnök, Kocsnyánszky János a Ruszin Kisebbségi Önkormányzat elnöke, Tóth Tamás az Árpád Vezér Gimnázium igazgatója és környékbeli iskolák képviselői.

²²Ezt 2003. október 25-én nyitották meg.

²³1906-ban éjszaka haladt át Zemplénen a hamvakat szállító szerelvény, s hasonlóképpen tisztelegtek elődeim.

²⁴Az útvonal részben eltért az 1906-tól és a most tervezettől is.

²⁵A felvonuló szervezetek képviselői: Bodrogközi Régi Magyar Kultúra, Észak-magyarországi Várok Egyesülete (Füzér), Sátoraljaiúj hely, Kuruc Hagyományörző Egyesület (Rákócifalva), KMKSz – Ifjúsági Szekció (Beregszász), Nagy Csaba és Társai (Nyíregyháza), Szvorák Katalin népdalénekes, Kodurka fúvószenekar (Kassa) és a tiszaujvárosi fúvosok, Kassa és vidéke (Buzita, Nagyida, Szepsi, Péder, János, Csécs, Szeszta), a szlovákiai magyar cserkészek, Rákóczi Szövetség, a Fidesz küldöttsége (Pelczné Dr. Gál Ildikó alelnök, Pelcz Gábor, ügyvezető igazgató, Dr. Kiss Ákosné Gonda Erika, Csermely Kórus (Kassa) és mások.

²⁶Annak idején a látványtervező Nemes Mihály (1866–1945) festőművész volt, a régi magyar viseletek kutatója. Ő tervezte a magyar nemzeti hadsereg és a rendőrség díszegyenruháját.

²⁷A száz évvel ezelőtti menet hossza 2km volt és a felvonulás valamivel több időt vett igénybe, mint fél órát.

²⁸Annak idején reggel borongós idő volt, de a délelőtt folyamán kisütött a nap.

²⁹A beszédek a város külön kétnyelvű kiadványban kívánja közreadni.

³⁰Márk Evangéliuma 10:46-52.

³¹Ez a kórus 1976-ban, a fejedelem születésének 300. évfordulóján tartott ünnepségen is szerepelt. Igaz, akkor a pártállam satuba szorított

keretei között lehetett csak megtartani a nagyon szegényes megemlékezést.

³² A felvonulóról a Szlovák Távirati Iroda (TASR) fényképése olyan felvételt készített, melyen a lovaskocsin vitt Rákóczi-portré mögött Hemerka Ulrik (1862–1946) emléktáblája látható a Vitéz-ház falán (L. Új Szó, 2006. október 30., 1.). Akaratlanul is emlékeztetett ezzel arra, hogy a dóm karnagya vezényelte az újratemetés alkalmával Cherubini rekvizitóját és ő komponálta 1908-ban a Kuruc fantázia c. művet.

³³ Vele koszorúzott a Kerületi Önkormányzat elnöke és a város főpolgármestere.

³⁴ Löffler Béla szobrász és Sipos Béla építész alkotását 1938-ban leplezték le. 1945-ben Ladislav Krčmery ügyvéd leverte, majd a két alkotó 1967-ben visszahelyezte eredeti helyére. – A koszorúzóknévsora: Dr. Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Arató Gergely államtitkár a Magyar Köztársaság kormánya nevében, Hárs Gábor országgyűlési képviselő, az Interparlamentáris Unió Magyar Nemzeti Csoportjának elnöke a Magyar Országgyűlés nevében, Radnainé Dr. Fogarasi Katalin titkár és Dr. Gedai István a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság nevében, Dr. Kovács Árpád, az Állami Számvevőszék elnöke, Holló József Ferenc ny. altábornagy, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum főigazgatója, Szickné Tóth Kornélia, a Rodostó Alapítvány elnöke, Jósvainé dr. Dankó Katalin, a sárospataki Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma igazgatója, Gyárfás Ildikó, Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Önkormányzat elnöke, Fülöp István, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat elnöke, Dr. Ódor Ferenc, országgyűlési és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei önkormányzati képviselő, Kozma Péter, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzatának alelnöke, Göncz László a szlovéniai magyarok nevében, Pelzné dr. Gál Ildikó országgyűlési képviselő, a FIDESZ-MPSZ alelnöke, a Kassai Önkormányzati Kerület (Zdenko Trebuľa elnök, Szöllős János mérnök, alelnök, Emil Ďurovčík mérnök, alelnök, Múdra Rozália mérnök, a KÖK Hivatalának elnöke), František Knapík, a város főpolgármestere és két alelnöke, Eugen Čuňo és Mikuláš Čečko, a Csemadok Kassa Városi Szervezete és a Thália Színház nevében Kolár Péter színgazdát és Reiter Krisztina alelnök, a Magyar Koalíció Pártja nevében Duray Miklós alelnök, Bárdos Gyula frakcióvezető, Bíró Ágnes, Szögedy Anna és Köteles László parlamenti képviselők, az MKP városi szervezete nevében Filipko József elnök és Major György, óvárosi önkormányzati képviselő, az MKP Óvárosi Szervezetének elnöke, a Kuruc Hagományörző Egyesület (Rákócifalva), Reznicek László a Vezérlő Fejedelem Asztaltársaság Egyesület nevében, a Rákóczi Szövetség és tagszervezetei (Szolnok, Székesfehérvár), a budapesti Szent Margit Gimnázium nevében Futó Ádám és Kmel Zsófia,

az ózdi József Attila Gimnázium növendékei és további iskolák, szervezetek, valamint magánszemélyek.

³⁵ Rossz nyelvek szerint azokat hívták meg, akik semmit sem tettek e rendezvénysorozat sikeréért.

³⁶ E koszorúzások alkalmával is beszédek hangzottak el. Az egyikben elhangzott, hogy Kassa kitett magáért, de Budapest szégyellheti magát. – Tegyük hozzá, hogy Demszky Gábor főpolgármester nagyszülei a kassai temetőben porladnak.

³⁷ Lobry, Francois: II. Rákóczi fejedelem hamvainak hazaszállítása, ford.: Nagy Gyuláné, Magyar-turán-szumir Szemle, Bruxelles 1974., 55.- az eredeti munka Konstantinápolyban jelent meg 1906-ban.

³⁸ Hankó Ildikó: Szép férfi volt. Demokrata, 2006. április 13., 39. old.

³⁹ Ha még nem tudná. Októberi tudományos mozaik. Műsorvezető: Benda Kálmán, szerkesztő: Kerekes István; Kossuth Rádió 1981. október 11.

⁴⁰ Neszméri Sándor: A fejedelem öröksége. Magyar Nemzet, 2006. október 30., 10. old., Szilvássy József: Népszabadság, 2006. október 30.

⁴¹ Nem hagyhatunk figyelmen kívül néhány sajnálatos ügyet sem. Nem értjük, hogy a Rákóczi Szövetség elnöke egyetlen egy rendezvényen sem vett részt. – Amikor a nagyságos fejedelem szobrának felállítására került sor, két férfi beszélgetve megjegyezte: nem baj, majd a cigányok el fogják szállítani a fémgyűjtőbe. A Szlovák Nemzeti Párt meg tiltakozott a szoborállítás ellen, mivel Rákócziban a szlovák nép gyilkosát látja és a szoborban a magyar irredentizmus trójai falovát. Lelkük rajta! – A szakmai konferencián fiatalok jópofáskodtak, azonban Dušan Čaplovič korrekt elemzése egy kis időre lehűtötte őket. Később azonban szemtelen megjegyzéseket tettek R. Várkonyi Ágnes nemzetközi hírű kutatóra. – Október 20-án annak az iskolának a falán, ahol Márai Sándor is tanult, a Matica slovenská annak az Emanuel Böhmnek leplezte le az emléktábláját, aki a második világháború után felháborító tervet dolgozott ki a magyarok kitelepítésére. – A Rákóczi Szövetség szervezésében Kassára látogató fiatalok öt autóbuszát a magyar ipari kollégiuma előtti parkolóban október 27-ről 28-ára virradó éjszaka feltörték és műszaki cikkeket tulajdonítottak el az ismeretlen tettesek. – Amikor az ünnepi menet vonult a Fő utcán, ketten arról beszélgettek a hátam mögött, hogy az egész menetet a Dunába kellene hajtani. – Október 29-én délután, két randalírozó fiatal kibontott szlovák zászló alatt ordította kétszer is: „Rákóczi je vrah!“ (azaz: Rákóczi gyilkos!) A rendőrség azonban rögtön letartóztatta őket. Másnap egyikük a TV Našában bocsánatot kért a történetekért. Ezeket a néha jelentéktelen jelzéseket csupán azért említjük, mert van még bőven tennivaló a két nép közötti viszony javítása érdekében.

Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke (a kép jobbszélén) Zdenko Trebuľa és František Knapík társaságában a Szent Erzsébet székesegyház melletti emelvényen • Mács István felvétele

Ferenczy Istvánra emlékezve

2006. szeptember 26-án a rimaszombati *Ferenczy István Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskolában* került sor híres szobrászunk, **Ferenczy István** halálának 150. évfordulója alkalmából egy nagyszabású emlékműsor megrendezésére, melyet **Sebők Valéria**, a *Csemadok Területi Választmánya* elnöke és e szervezet titkára, **Povinszky Elvira** rendezett meg.

A szervezők és a hallgatóság • Gecse Attila felvétele

Az iskola könyvtárában **Kovács Tibor** – aki egyben ötletadója is volt e rendezvénynek – fogadta a vendégeket, majd Sebők Valéria üdvözlő szavai után a rimaszécsiek versenés megnyitója következett. Ezután a járás magyar tan nyelvű iskoláinak diákjai mutatták be Ferenczy István életútját dramatizált formában.

E „versenyt” a *Bátikai Alapiskola* 4. évfolyamos nebulói indították el, akik korabeli ruhákban adták elő jelenetüket. Ezt a Ferenczy István Alapiskola diákjainak előadása követ-

A rimaszécsiek • Gecse Attila felvétele

A Tompa Mihály Alapiskola diákjai • Gecse Attila felvétele

te, akiktől megtudhattuk, hogy hogyan és mily nagy mestereknél tanult Rómában híres szobrászunk.

Ezek után a *Tompa Mihály Alapiskola* tanulói léptek fel,

A bátkiak • Gecse Attila felvétele

akik Ferenczy István családi körébe kalauzoltak el bennünket. Ezek a gyerekek külön dicséretet kaptak, mert a szerepeket kilencedikes nagyfiúk játszották. A *Gesztetei Alapiskola* irodalmi színpad formájában mutatta be tudását. Ezt a feledi *Szombathy Viktor Alapiskola* tanuló lányainak monológjai követték.

A művész életének utolsó éveit játékos könnyedséggel adták elő a *Tompa Mihály Református Gimnázium* diáklányai, akik iskolai környezetbe helyezték mondanivalójukat.

A tanulók izgalmas és jól kidolgozott műsorát a zsűri tagjai (**Ádám Zita**, a pedagógusszövetség alelnöke, **Kovács Katalin** rimaszécsi tanár, Sebők Valéria, a Csemadok TV elnöke) nagy lelkesedéssel fogadták és pozitívan értékelték.

A tartalmas délelőtti programot délután két előadás követte. Elsőként **Szabó Kinga** losonci művészettörténész ismertette a szobrász életének jelentősebb állomásait, majd Kovács Tibor tanár előadása következett, aki felhívta a figyelmünket a régió múltbeli egyéniségeire.

Befejezőképpen Sebők Valéria megköszönte a jelenlévőknek, hogy megemlékeztünk városunk szülöttének 150. évfordulójára.

Dohnányi Éva

Terebélyesedik a Petőfi-kultusz Gömörben

Ennek csallahatlan jele, hogy immár a Medesalján, Vecseklőn is szobor őrzi legnagyobb költőnk emlékét. Abban a faluban, ahol Petőfi személyesen is megfordult, s azt „barkó” faluként örökíti meg uti jegyzeteiben.

Az önkormányzat kezdeményezésére és anyagi támogatásával (rajta kívül a Képző- és Iparművészeti Lektorátus és mások is támogaták) november 25-én avatták fel **Mag Gyula** szobrászművész alkotását. A művész egyébként a falu szülötte.

Az avatóbeszéd megírására **Tózsér Árpád**ot kérték fel. Jeles költőnk személyesen ugyan nem tudott megjelenni, írását azonban tolmácsolták. Ime:

Vecseklőn megháltunk...

Tisztelt Ünneplők, Kedves Vecseklőiek, Barátaim!

Közhely, hogy Petőfi Sándor neve immár több, mint másfél százada a Költő, sőt a Költészet szinonímája. Ha ő azt írta Shakespeare-ről, hogy a világirodalomnak ez a kitűnősége a teremtés fele, akkor a magyar olvasó méltán mondhatja, hogy számára Petőfi Sándor maga a Költői Teremtés: nincs az emberi léleknek olyan regisztere, amelyen ő ne játszott volna mesterien, nincs a Teremtésnek olyan érzelmi szférája, amely az ő verskozmoszában ne muzsikálna.

S ennek következtében nincs ma magyar ember, aki ne ismerné Petőfi nevét és verseit, s meglehetősen nagy a magyar nyelvterület Petőfi-emléktábláinak, – szobrainak a száma.

S mától kezdve a költői óriásnak itt, a Medvesalján, Vecseklőn, vagy ahogy maga a költő írta az emlékezetes Úti rajzokjában, ebben a „barkó faluban” is lesz emlékhelye. Köztudott, hogy a költő 1845 májusának végén, illetve júniusának elején, felvidéki utazása során néhány napot itt, Vecseklőn is időzött. Várgedén, illetve Gortvakisfaludon volt a főhadiszállása, amott **Kubinyi Rudolf**, emitt **Adorján Boldizsár** (maga is költő, Petőfi verses levelet is intézett hozzá) látta vendégül. Nem tudni, a „füstös szobájú Adorján Bódi” vagy a „lángszakállú Kubinyi Rudi” igazítja-e aztán Vecseklőre, tény, hogy itt is megszállnak, s innen kirándulnak Somoskőre és Salgó várához.

Az eseményről maga a költő így számol be: „Várge-

déről – az eső miatt néhány napi várakozás után – a második kirándulást tettük többen Vecseklőre (egy barkó faluba). Útba esik Hajnácskő..., most már nem is rom, mert tulajdonosa ledöntötte végképp. Innen egy negyednyire van fürdő és savanyúvíz, mely egészen olyan, mint a paradí, csak gyöngébb egy kissé. Míg itt uzsonnáztunk: Csomai Jóska cigánybandája gyönyörű nótákat húzott Lavotta, Csermák s másoktól; s különösen megragadott – melyet most először hallottam – a karancsaljai nóta. Hógyne!, az ég is derült-borult hallatára... egyfelől nap süttött, másfelől eső esett... szóval a magyar nóta, magyar vigalom megtestesülése volt. – Vecseklőn megháltunk s másnap korán reggel indultunk Somoskőre, a Mátra egyik ágán – a Medvesen – keresztül.”

Érdekes kérdés, s megválaszolása az irodalomtörténet-szekre vár, hogy kinél „háltak meg” itt, Vecseklőn a jeles kirándulók, ki volt név szerint a vendéglátó.

A kérdés megmozgathatja az ilyesmire érzékenyek fantáziáját, de most minket mégis jobban érdekel az az esemény, hogy százhatvanegy év elteltével, íme, már az egész község vendéglátója a költőnek. Akkor valószínűleg csak kevesen figyeltek föl a vendégekre, mostantól fogva az egész irodalomkedvelő magyarság tudni fogja, hogy a Petőfi-irodalomban Vecseklőnek feledhetetlen helye van: önzetlen adakozóknak és Mag Gyula szobrászművésznek köszönhetően mától emlékmű, Petőfi-mellszobor hirdeti,

hogy a nagy költő annak idején itt járt, és napokig jól érezte magát itt.

Tisztelt Jelenlevők, Kedves Vecseklőiek!

Engedjék meg, hogy a szlovákiai magyar íróközösség tagjaként s olyan alkotóként, aki maga is e vidék, a Barkóságnak nevezett táj szülötte, tiszteletemet és hálámat fejezzem ki mindazoknak, akik az emlékmű megszületésében bármiképpen is résztvettek. Köszönjük az anyagi és erkölcsi támogatóknak a támo-

gatást, köszönjük Mag Gyulának az ihletett, művészi alkotást, s köszönjük a vecseklőieknek a falujukban és a szívükben Petőfinek szentelt helyet.

Köszönet mindekinek, akit illet, s tisztelet a nagy költőnek, Petőfi Sándornak!*

* Elhangzott Vecseklőn, 2006. november 25-én.

Mag Gyula szobrászművész és Hulitka Sándor polgármester felavatják a szobrot • Farkas Ottó felvétele

Kedvtelés, közösségi tevékenység, varázslat Gondolatok a VIII. Egressy Béni színházi találkozón

Talán így lehetne jellemezni az ideit, immár a VIII. Egressy Béni Országos Színházi Találkozón bemutatkozó csoportok

Pillanatkép a királyhalmeciek előadásából • Gece Attila felvétele

tok produkcióit. Vannak amatőr színházi csoportok, akik komolyabb szereplési tapasztalatok és képzett csoportvezető nélkül, csupán a társaságban kellemesen eltöltött estékért vállalnak szerepet a társasági életet betöltő falusi amatőr színházi csoportokban. Másokat az egyre növekvő nyelvi asszimiláció feltartóztatásának illúziója készít ilyen munkára. Az idei színházi fesztivál azonban felvonultatott néhány olyan amatőr színházi együttest is, kiknél a világot jelentő deszkákön való szereplés túlmutat a kosztümös alkalmi kedélyeskedésen, s valójában a színházi avatott dramaturgiája, kimunkált színészi játéka, ötletes rendezői akcióteremtése, frappáns díszletei és jelmezei már szakmai szempontból is megfelelnek a színházcsinálás komolyabb kritériumainak.

A már hagyományosan Szepsiben és Buzitán megrendezésre kerülő fesztivál sajátosan bensőséges hangulata elfeledteteti a játékokkal és nézőkkel egyaránt, hogy valójában egyik hely sem alkalmas egy ilyen rendezvény megszervezésére.

A szépi kultúrház színházterme az elmúlt rendszer jegyeit és sajátosságait viseli magán, a kultúrházak sorában ugyan újnak számító, de alaposan túlméretezett buzitai színházterem építói viszont megfellekedtek a korszerű színháztechnikáról.

A felvidéki magyarságnak talán már erényné emelkedett tulajdonsága a szolgálalkú alkalmazkodni tudás, a mostoha

körülmények és komisz feltételek mellett alkotni tudás.

Úgy tűnik, s ezt teljességgel bizonyították az idén bemutatkozó csoportok, hogy amatőr színházi mozgalmunk fejlődését nem tudják követni a fesztiválokhoz otthont adók az alkalmasabb feltételek biztosításával. Itt elsősorban a variabilis színházi térre, a nélkülözhetetlen világítóparkra és a szükséges hangosító eszközökre gondolok.

Nyilván egy ilyen amatőr színházi fesztivál szervezői nem felelhetnek meg a legkorszerűbb és legigényesebb elvárásoknak, s különösképpen, ha nemzetiségi fesztiválról van szó, ahol többségében falusi színházi csoportok szerepelnek.

A kezdetben falusi színházi fesztiválnak induló rendezvény versenyszabálya és értékelési kritériumai évente apró változásokon mentek keresztül, és sajnos máig sem tisztázottak a fesztiválra való benevezés feltételei, a versenykategóriák szabályai, és azok pontosan meghatározott kritériumai. Jó volna ebben is végérvényesen rendet teremteni, de ehhez értő szakemberekkel működő módszertani intézmény kellene. Valaha ilyenek voltak a Pozsonyi Népművelési Intézet Nemzetiségi Osztályának színházi szakreferensei, s emlékezetemben él, hogy az egykori Csemadok Központi Bizottsága népes apparátusának a színházi mozgalmat felügyelő módszertani dolgozója is volt.

Amatőr művészeti mozgalmunk szeletenként, akár az előadóművészet, akár a folklór, de a kórusmozgalom vagy hagyományörzők területén is, szaktanácsadás, módszertani segédanyagok hiányában, csupán autódidakta módon viszik vásárra a bőrüket a minisztériumi támogatásból vagy egyéb alapítványi pénzekből rendezett seregszemléken. Háttér munkára, felkészítésre egyáltalán nem vagy csak nagyon kevés pénz jut. Igaz, az idén először valósították meg a fesztiválra jelentkező csoportok válogatását a szervezők. **Boda Ferencnek**, a fesztivál igazgatójának ígérete szerint ez már ezentúl mindig így lesz. Erre óhatatlanul nagy szükség van, hisz több csoportnál a válogatás során nyújtott tanácsadás

A fődíjat a királyhalmeciek Bodroghközi Színházi Csoport képviselője vehette át • Gece Attila felvétele

hasznosnak és eredményesnek bizonyult. Ez a megállapítás egyaránt vonatkozik a nemesócsai NEFISZ-re, a galántai gimnazistákra, a csécsi hagyományörzőkre, de az idei verseny fődíjasára, a királyhalmeciek Bodroghközi Színházi

Csoportra is.

Amatőr színjátszó mozgalmunkban nevelkedett zsüritagként elmondhatom, öröm volt látni, hogy a csoport tagok érdeklődéssel nézték meg egymás produkcióit, s biztató jel az is, hogy az előadásokat követő szakmai értékelések iránt is évről-évre élénkebb érdeklődés mutatkozik, s nem csupán a csoport vezetők, de az együttesek szereplői részéről is.

Az egyes előadások részletes értékelésére ebben az írásban nem bocsátkozom, hisz a résztvevő csoportok száma miatt, mely a vendégegyüttesekkel együtt 16 volt, csak távirati stílusban tehetném.

A legjobb produkciók azonban említést érdemelnek, s el kell azt is mondani, hogy ezek rendezői színházi alapismeretekkel felvértezett, szakmailag képzett emberek, s szinte kivétel nélkül érvényes, hogy a siker több éves folyamatos munka eredménye. A jó darabválasztással, a játsszók képességeinek ismeretével, s az ebből következő legtalálóbb szereposztással, érett színészi teljesítményeket produkálva jutottak el munkájuk kiérdemelt elismeréséhez.

S hogy az idén kik voltak ezek? A királyhelmeci *Bodrogközi Színjátszó Csoport*, akik **Schwajda György** *Csoda* című tragikomédiáját adták elő **Illésné Popália Irén** rendezésében. S hogy valóban kiemelkedő teljesítményt nyújtottak, azt mi sem bizonyítja jobban, minthogy ennek a csoportnak a tagjai, **Eperjessy Mária** a legjobb női alakítás, **Papp Ferdinánd** pedig a legjobb férfi alakítás díját kapta. Valódi színházi élményben volt részük azoknak is, akik a *Nánai Színjátszó Csoport* által feledésbe merült színpadi szerző, **Herczeg Ferenc** *Majomszínház* című komédiájának ma is aktuális gondolatait fedezték fel mindnyájunk számára. A csoport nívódíját, **Juhász Mária** a legjobb rendezésért járó díját, az együttes fiatal tagja, **Kontra Mónika** pedig a legígéretesebb tehetség díját kapta. Élményszámba ment az órszűfalusi *ÉS?! Színház* ismeretlen francia szerzők pajzán boházatai, **Szabó Csilla** rendezésében. Bizakodásra ad okot, hogy felmenőben van középiskoláink diákszínjátszása is, s ugyancsak öröm volt látni a nemesócsai fiatalokat, akik **Illyés Gyula** *Tűvétevek* komédiájával remekeltek. **Csorba István** rendező tudatos műhelymunkája magabiztosságot ad ifjú amatőr színészeinek.

Az idei fesztivál színvonalát emelte a füleki *Apropó Kis-színpad* vendégszereplése, akik a *Jókai Napok* nívódíjaként kaptak meghívást Szepsibe. A fesztiválon két szlovák együttes is bemutatkozott. A helyi *Š. Moyses Gimnázium DS23* színjátszó csoportja *Kolombusz parthoz csapódik* című előadásával, valamint a selmebányai *Stromáčík Művészeti Csoport* a *Cirkusz* című produkciójával, **Soňa Lužinová** rendezésében. A lengyelországi Pulawy városából érkezett *Grupa Teatrálna* mozgásszínházi produkcióval mutatkozott be, s ugyancsak emlékezetes színházi élményt nyújtott a budapesti *Wataridori Színkör* **Jean Cocteau** *Rettenetes szülők* c. színpadi regényének adaptációja, a felvidéki származású **Nagy Anikó** színházi megfogalmazásában.

Hlavasi Péter

Könyvről – könyvre

legsúlyosabb kötete.“ (Varga Lajos Márton)

Tózsér Árpád: Légyökerek. Új versek. (Helikon Kiadó, 2006. 59 számozott oldal.) A Kossuth-díjas jeles poétánk legújabb verseit tartalmazza. „Régen olvastam ennyi újat, ugyanakkor volt időket, tereket tematikailag, retorikailag, stilsztikailag, poétikailag összefoglaló könyve. De hát ilyen most már Tózsér költészete, akiknek alighanem ez eddig a legteljesebb,

munkra számontartandó tény: Tomasz Jenő gömori származású, Csetneken született és Rozsnyón, a premonstreiek gimnáziumában érettségizett 1915-ben.

A háború sújtotta Eötvös Collegium. Tomasz Jenő emlékére. (Kiadta az Eötvös József Collegium. Szerkesztette Dörnyei Sándor. É.n., 141. oldal.)

Az Eötvös Műhely sorozatban megjelent füzet a neves kollégium egykori aligazgatójának emlékét idézi, aki az 1944/1945-ös nehéz években állt a neves intézmény élén. Számunkra számontartandó tény: Tomasz Jenő gömori származású, Csetneken született és Rozsnyón, a premonstreiek gimnáziumában érettségizett 1915-ben.

A kiadvány tisztelgés a 80 éves szerző előtt. A monográfiából kibontakozik a kutató, a művész, a közéleti szereplő... kivált pedig az Ember, akit talán a fejezetcímek jellemeznek leginkább: *A bázisteremtő*, *A „kovász-ember”*, *A csonka-Gömör prófétája*, *Jó gazdára bízták...* Tartalmazza a könyv a Róla és műveiről szóló értékeléseket és bibliográfiáját is.

Cselényi László: Égtájakat keresve. (Lilium Aurum, 2006. 297 oldal.)

A könyv szerves folytatása a szerző korábban megjelent hasonló tárgyú könyveinek. Három részre tagolódik: *Kimeríthetetlen tenger* (*Barangolás a keleti irodalmakban*), *Sokágú síp* (*A volt Szovjetunió nem orosz irodalmi*), *Száz év talány* (*A 20. század*). A könyv jóvoltából mi is beülhetünk az egyetemi padosorokba – szerzőnk ugyanis évek óta oktatott a nyitrai egyetemen világirodalmat.

Filep Tamás Gusztáv: A hagyomány felemelt tőre. (Ister Kiadó, Budapest, 2003. 443 oldal.)

A kötet alcíme: *Válogatott és új esszék, tanulmányok az 1918–1945 közötti (cseh)szlovákiai magyar kultúráról.* Mint a hátlapon olvashatjuk: „az ismert magyar(országi) kisebbségkutató, művelődéstörténész, új kötetben a csehszlovákiai magyar kisebbség eszme-, mentalitás- és művelődéstörténeti örökségének átértékelésére vállalkozik. Ez a folyamat 1989 után viszonylag gyorsan megindult, majd ugyanilyen hirtelen félbe is szakadt. A korábbi korszakok értékeit reprezentáló szövegkiadásokra az utóbbi féltizedben már nem került sor, nem született meg a kisebbségi eszmetörténet jelentős gondolkodóinak pályaképe, nem készült összegzés a korszak tudományos, tudományos ismeretterjesztő, illetve politikai-közírói eredményeiről sem. Hiányos a kép mind a tudományterületek összességének terén, mint területi vonatkozásban. Jelen kötetünk a szőzök az utóbbi tíz esztendőben e témakörben született írásait tartalmazza.”

A kötet alcíme: *Válogatott és új esszék, tanulmányok az 1918–1945 közötti (cseh)szlovákiai magyar kultúráról.* Mint a hátlapon olvashatjuk: „az ismert magyar(országi) kisebbségkutató, művelődéstörténész, új kötetben a csehszlovákiai magyar kisebbség eszme-, mentalitás- és művelődéstörténeti örökségének átértékelésére vállalkozik. Ez a folyamat 1989 után viszonylag gyorsan megindult, majd ugyanilyen hirtelen félbe is szakadt. A korábbi korszakok értékeit reprezentáló szövegkiadásokra az utóbbi féltizedben már nem került sor, nem született meg a kisebbségi eszmetörténet jelentős gondolkodóinak pályaképe, nem készült összegzés a korszak tudományos, tudományos ismeretterjesztő, illetve politikai-közírói eredményeiről sem. Hiányos a kép mind a tudományterületek összességének terén, mint területi vonatkozásban. Jelen kötetünk a szőzök az utóbbi tíz esztendőben e témakörben született írásait tartalmazza.”

Jászok és kunok a magyarok között. Ünnepi kötet Bánkiné Molnár Erzsébet tiszteletére. (Jászsági Könyvtár 6. A Jász Múzeumért Alapítvány kiadványa. Jászberény, 2006. 499 oldal, színes és fekete-fehér mellékletek.)

A jász öntudat és összefogás szép példája a vaskos kötet. A Jászkunság volt az a terület, amely, kivált a török

kiűzését követően, otthont biztosított a gömői menekülteknek. A kötetben olvasható tanulmányok közül kivált számot tarthat az érdeklődésünkre **Paládi-Kovács Attila Kun nyomok északon** (49-59) c. tanulmánya, amely nem csupán településtörténeti adalék, de fontos szempontot jelent a palócok kutatása szempontjából is. Más miatt érdekes **Szabó László Az egyes – különös – általános, illetve az egyedi és átlagos a történeti kutatásban** (235-241) c. írása. A szerző, a Jászkunság példáját alapul véve, voltaképpen a „helytörténet” kérdéskörét, mibenlétét, az „általános” vagy egyetemes történelemhez való illeszkedésének módozatait boncolgatja.

Herman Ottó öröksége. (Szerkesztette **Hevesi Attila** és **Viga Gyula**. Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 2006. 151 oldal, fekete-fehér szövegek közötti képek.)

A 205. november 8-9-én tartott konferencia előadásait tartalmazza. A 17 előadás sokoldalú megvilágítást adja az „utolsó magyar polihisztor”-ként ismert tudósnak, közéleti embernek. Több, gömői vonatkozású adalék is található benne.

Több, gömői vonatkozású adalék is található benne.

Bányásztörténeti Közlemények I-II. (Rudabánya, 2006. Közreadja az Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány. Szerkesztő: **Hadobás Sándor**. 106, illetve 107 oldal, fekete-fehér szövegek közötti képekkel.)

A közölt írások közül kettőre hívjuk fel külön a figyelmet. Az első kötetben **Kovács Ágnes 120 éve hunyt el Mikulik József** címmel (77-81) a dobsinai születésű, fiatalon elhunyt, kiváló történészről emlékezik meg. A II. kötetben ugyanő **185 éve született gróf Andrássy Manó** (59-64) címen arról a „vasgróf”-ról ír, akiről **Jókai Mór** nem egy regényalakját mintázta, köztük Berend Iván alakját is.

Erdélyi Géza: Gömör vármegye klasszicista építészete. (Madách-Posonium, 2006. 158 oldal, 43 színes oldal, 2 térkép, a települések jegyzéke, név- és tárgymutató, szlovák és angol összefoglalás.)

A munka első ízben 1996-ban látott napvilágot Magyarországon, az **É. Kovács László** és **Nagy Károly** által szerkesztett *Gömöri Műhely* c.

sorozatban. Az első kiadáshoz **Koncsol László** írt előszót. Mint a fülszövegben olvassuk: „A 19. században a magyarországi klasszicista építészet virágkorának idején a történelmi Gömör vármegye az ország egyik legiparosodottabb vidéke. A terület »ország az országban« (a szintén gömői Vladimír Mináč állítja ezt egyik írásában), vasbányák, vasgyárak, kohók, papír- és üvegyárak, s a céhek százai jelzik gazdagságát. Csoda-e, ha ez a gazdagság az építészetben, a vidék architektúrájában is megmutatkozik. A könyv [...] mintegy 200 gömői klasszicista építészeti objektum, egyházi és világi épület (templomok, parókiák és iskolák, kúriák, kastélyok, polgárházak, köz- és gazdasági épületek) létéről ad tudományos és élményelevevőségű tanúbizonyosságot, s így lesz mintegy »Gömörország« sajátos nézőpontú régiótörténete s egyben színes útikönyve.”